

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-142>

УДК 658.36

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА ТА НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

PECULIARITIES OF ACCOUNTING OF FINANCIAL RESULTS OF SMALL ENTERPRISES AND DIRECTIONS OF ITS IMPROVEMENT

Губарик Ольга Миколаївна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3296-2074>

Іванова Дарина Віталіївна

студент,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-0170-4045>

Hubaryk Olha, Ivanova Daryna

Dnipro State Agrarian and Economic University

Стаття присвячена дослідженню та висвітленню особливостей обліку фінансових результатів діяльності малого підприємства. Розкрито сутність поняття «фінансові результати». Визначено основні аспекти, які впливають на облік фінансових результатів. Охарактеризовано основні риси фінансових результатів, тобто що вони являють собою. Розглянуто ряд проблем, з якими стикаються саме малі підприємства під час обліку фінансових результатів. Запропоновано конкретні шляхи для удосконалення обліку, зокрема запровадження та використання цифрових технологій, підвищення професійної кваліфікації працівників, співпраця з відповідними фахівцями. Зазначено, що запропоновані напрями удосконалення на малих підприємствах допоможуть краще аналізувати та вирішувати проблеми з обліку фінансових результатів.

Ключові слова: облік, фінансові результати, мале підприємство, особливості, прибуток, збиток.

Small businesses play an important role in the development of the economy, so this topic is quite relevant today. For all users of accounting information, the main indicator of an enterprise's activity that interests them the most is the financial result. It shows the efficiency and effectiveness of the company's business activities. In addition to the current state of the company, financial results indicate its prospects in the future. Accounting for financial results is an important aspect of a company's successful operation and ensuring a stable financial position. Therefore, it is necessary to constantly improve the process of accounting for financial results, and not only. This article is aimed at studying the peculiarities of accounting for financial results of a small enterprise and the directions of its improvement. It has been researched that the peculiarities of accounting at small enterprises include a number of special requirements and rules that take into account its specificity and size. Accounting at small enterprises is carried out in accordance with the relevant established standards and a simplified system of registration and reporting is applied. The main aspects that affect the accounting of financial results in small enterprises, such as a simplified taxation system, limited resources and flexibility of management, are considered. The main problems faced by small enterprises in the process of accounting for financial results are analyzed. Specific recommendations for further improvement of financial performance accounting systems are proposed. Such areas of improvement may include the use of digital technologies, improving the financial literacy of staff and strategic planning. This can be used to improve the methodology and practice of accounting for financial results in small enterprises, which will allow them to increase the efficiency of management and decision-making. Prospects for further research in this area may include the following areas: the impact of the legislative environment on the accounting of small businesses, the use of technology in financial accounting, and the analysis of financial performance and problems of small businesses. In general, research on this topic can contribute to increasing the efficiency and competitiveness of small businesses, as well as their participation in economic development.

Keywords: accounting, financial results, small enterprise, features, profit, loss.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими практичними завданнями. Малі підприємства потребують особливої уваги в управлінні своїми фінансовими результатами через свою специфіку та обмеженість ресурсів. Такі підприємства мають чимале значення для створення робочих місць і внеску в економіку країни, але вони стикаються з чималою кількістю проблем у процесі обліку та аналізу фінансових результатів. Ключові проблеми включають неоднорідність до бухгалтерського обліку, відсутність ефективних аналітичних інструментів, недостатню кваліфікацію людських ресурсів, а також незадовільне виконання вимог законодавства та стандартів звітності. Ці проблеми можуть вплинути на прийняття стратегічних рішень підприємства, його фінансову стабільність і конкурентоспроможність. Тому для забезпечення стабільного розвитку малого підприємництва та його успішної конкуренції на ринку, важливим є розгляд шляхів удосконалення обліку фінансових результатів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, на які спирається автор. Досліджували питання обліку фінансових результатів дуже багато вітчизняних вчених та науковців. Наприклад, Іщенко Н. А. розглядала особливості формування фінансових результатів на малих підприємствах [4]. Собченко Т. С. та Гнесь О. П. досліджували особливості обліково-аналітичного забезпечення доходів, витрат та фінансових результатів суб'єктів малого підприємництва [10]. Багрій Н. Я. і Тивончук О. І. розглядали облік фінансових результатів, визначали порядок розподілу прибутку малих підприємств та узагальнили переваги при застосуванні малими підприємствами інформаційних системи [2]. Приймак С. В., Костишина М. Т., Долбнева Д. В. створили навчально-методичний посібник, в якому розкрили сутність фінансової звітності, яку подають суб'єкти малого підприємництва, її вимоги, принципи та мету складання [5]. Аранчій В. І., Чумак В. Д., Бражник Л. В. вивчали питання організації фінансової роботи на підприємстві, рух грошових коштів та визначення фінансових результатів [1].

Отже, зрозуміло, що дослідження та розробка нових підходів до обліку фінансових результатів малих підприємств залишається актуальною та корисною для практиків, дослідників та законодавців.

Мета статті полягає в аналізі та розкритті особливостей обліку фінансових результатів

малого підприємства та визначенні шляхів для покращення цього процесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Малі підприємства відіграють ключову роль у господарському розвитку, створюючи робочі місця та стимулюючи інновації. Тому розглянемо, що ж собою являють малі підприємства. Нормативним документом, який регулює правові та економічні засади діяльності малих підприємств та їх підтримку є Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [9]. Відповідно з цим Законом, суб'єктами малого підприємництва можуть бути як фізичні особи у вигляді фізичних осіб підприємців, так і юридичними особами, які мають будь-яку організаційно-правову форму та форму власності. Вимогами до суб'єктів малого підприємництва є – середньооблікова кількість працівників за календарний рік не повинна перевищувати 50 осіб, а річний дохід не повинен перевищувати 10 мільйонів євро, за курсом НБУ.

Тепер розглянемо, що собою представляють фінансові результати. Остаточного визначення поняття «фінансовий результат» у законодавстві немає. Тому можемо охарактеризувати його наступним чином – це кінцевий результат діяльності підприємства у вигляді прибутку або збитку, що виражений у грошовій формі. Відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків, для обліку та узагальнення фінансових результатів використовують рахунок 79 «Фінансові результати» [7]. За дебетом відображаються закриття рахунків витрат, за кредитом – закриття рахунків доходів.

Враховуючи суть фінансового результату тепер, спочатку варто відзначити наступні його риси:

- фінансовий результат (прибуток) є формою доходу суб'єкта господарської діяльності у конкретній галузі. Однак ця форма не враховує всі аспекти прибутку, оскільки існують діяльності, що не мають комерційних цілей, такі як політичні або благодійні;

- фінансовий результат (прибуток) є формою доходу суб'єкта господарської діяльності, який інвестує свій капітал з метою досягнення комерційного успіху. Категорія прибутку тісно пов'язана з категорією капіталу, який є важливим фактором виробництва і у загальному вигляді визначає вартість функціонуючого капіталу;

- фінансовий результат (прибуток) не може бути розглянутий як гарантований дохід

суб'єкта господарювання, який інвестував свій капітал у певну справу. Він виникає лише внаслідок успішного здійснення цього бізнесу і є виразом певного ризику, пов'язаного з підприємницькою діяльністю;

– фінансовий результат (прибуток) характеризує не всі доходи, отримані в процесі господарської діяльності, а лише ту частину, яка залишається після врахування всіх витрат, пов'язаних з цією діяльністю. У кількісному вираженні прибуток є залишковим показником, що представляє собою різницю між сукупним доходом і сукупними витратами, здійсненими в процесі підприємницької діяльності;

– фінансовий результат у вигляді прибутку є показником вартості, вираженим у грошовій формі. Цей спосіб оцінки прибутку пов'язаний з практикою загального вимірювання всіх основних показників, таких як вкладений капітал, отриманий дохід, витрати тощо, а також з поточним порядком його оподаткування [3].

Завдяки своїм особливостям, малі підприємства мають деякі специфічні моменти у веденні обліку фінансових результатів, що вимагає впровадження спеціального підходу до їх обліку та удосконалення. Успішна діяльність малих підприємств залежить від розвиненої системи бухгалтерського обліку, а фінансові та трудові ресурси обмежені для визначення характеристик, специфіки та форми ведення обліку [6].

Однією з головних особливостей обліку фінансових результатів малого підприємства є його спрощений характер. Згідно з стандартами бухгалтерського обліку, малим підприємствам надано право використовувати спрощений порядок ведення бухгалтерського обліку, що дозволяє їм скоротити обсяг документообігу та спростити процес оформлення фінансової звітності. Основним нормативним документом, який устанавлює зміст та форму фінансової звітності для малих підприємств є НП(с)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [11].

Крім того, малі підприємства можуть обрати спрощену систему оподаткування, що також впливає на процес обліку фінансових результатів. У цьому випадку, звітність має бути адаптована до вимог податкового законодавства, зокрема, до форми подання звітності та порядку розрахунку податків.

Малі підприємства, як правило, мають обмежені ресурси та необхідність економити час, а тому і вимоги щодо обліку та звітності

для них менш суворі. Замість подачі деталізованих фінансових звітів, малі підприємства можуть використовувати спрощену форму звітності, що дозволяє значно заощадити час і гроші. Такими формами звітності для малих підприємств є затверджені форми № 1-м «Баланс» та 2-м «Звіт про фінансові результати» (для мікропідприємств) і форми № 1-м «Баланс» та 2-м «Звіт про фінансові результати» для малих підприємств [11].

Слід зазначити, що облік фінансових результатів малого бізнесу є більш гнучким і легко налаштовується. Підприємство має можливість швидко реагувати та коригувати свої плани для досягнення кращих фінансових результатів. Також малі підприємства мають можливість застосовувати спрощений План рахунків, який є затвердженим на законодавчому рівні [8].

Зазначимо, що сучасні комп'ютерні технології дозволяють підприємствам збирати, зберігати та узагальнювати інформацію про доходи та витрати. Малі підприємства можуть розширити свої аналітичні облікові можливості, використовуючи комп'ютерні технології та програмні продукти, які дозволяють впроваджувати нові методи для підвищення ефективності. Одним із викликів впровадження нових автоматизованих програм є необхідність значних інвестицій у їх придбання та відсутність кваліфікованого персоналу для роботи з такими програмами. Витрати стають значними і підприємство повинне оцінити свої можливості у фінансовому плані, щоб уникнути майбутніх втрат від цих інвестицій.

На сучасному ринку доступно безліч програмних продуктів, які відрізняються як складом, так і ціною. Бухгалтерський облік на малих підприємствах може бути частково автоматизований за допомогою програмного забезпечення Microsoft Excel. Її рекомендовано в тому випадку, якщо є обмеження у фінансових ресурсах. Ця програма є досить простою у використанні і не вимагає додатково залучати фахівців. Тому бухгалтер на малому підприємстві спокійно може використовувати Microsoft Excel для виконання основних розрахунків та інших функцій, які допоможуть у прогнозуванні результатів діяльності на майбутні періоди.

Крім того, фінансову звітність також можна формувати за допомогою Microsoft Excel. Проте, на сьогоднішній час є чимала кількість програмних продуктів, які є не дорогими і малі підприємства можуть з легкістю використовувати. Одним з таких продуктів

є популярна програма українського виробника – «М.Е.Дос». Ця програма є простою і не потребує бухгалтерського досвіду для розуміння. Вона пропонує можливість легкого документообігу та миттєвого подання електронної звітності. Звичайно, цим продуктом можуть користуватись будь-яке підприємство.

Однак існує ряд проблем, які виникають у зв'язку з особливостями обліку фінансових результатів малого підприємства – це недостатня кваліфікація та обізнаність бухгалтерів, що працюють на малих підприємствах. Багато таких підприємств не можуть собі дозволити найняти професійних бухгалтерів, тому іноді вони працюють з неякісною або неправильно фінансовою звітністю. Це може призводити до помилкових рішень та проблем при взаємодії з податковими та фінансовими органами.

Крім того, малим підприємствам часто бракує ефективного контролю та аналізу фінансових результатів, що ускладнює процес управління. Проблема прийняття обґрунтованих рішень щодо розвитку підприємства зумовлена нездатністю достатньо швидко проаналізувати фінансові результати своєї діяльності.

Облік фінансових результатів є важливим аспектом у функціонуванні будь-якого підприємства. Його ефективне ведення дозволяє не лише контролювати фінансовий стан підприємства, а й приймати обґрунтовані рішення в управлінні. Проте, з огляду на постійні зміни в середовищі бізнесу, в технологічній сфері, потрібно бути в курсі справи та удосконалювати методи, підходи і взагалі весь процес обліку фінансових результатів. Тому розглянемо наступні напрями удосконалення обліку фінансових результатів та їх вплив на ефективність діяльності підприємства.

Один з головних напрямів удосконалення є використання цифрових технологій. Не кожне підприємство має можливість або прагне до зміни своєї системи в цьому плані. Проте сучасні технології дозволяють підприємству автоматизувати процеси обліку, збільшити ефективність складання звітності, що сприяє покращенню її якості та точності, а також значно скоротити час, необхідний для ведення обліку. Також це допоможе зменшити ризик виникнення помилок, що може призвести до фінансових витрат.

Інший напрямок удосконалення – це використання аналітики даних для проведення детального аналізу фінансових результатів. Сучасні інструменти аналізу даних дозволяють поглиблену перевірку фінансових показ-

ників і визначати резерви зростання та підвищення ефективності. Малі підприємства повинні систематично аналізувати та контролювати свої фінансові результати та вчасно реагувати на виявлені проблеми. Це може включати моніторинг витрат, аналіз доходів та прибутків, а також виявлення та усунення недоліків у фінансовому процесі. Як приклад, аналізуючи фінансову звітність, можна виявити можливості для скорочення витрат або збільшення доходу, що призведе до покращення фінансових результатів.

Ще не менш важливим фактором є підвищення фінансової грамотності персоналу, особливо тих, хто відповідає за бухгалтерський облік. Адже, сучасні програми для бухгалтерського обліку не можуть працювати ефективно без добре обізнаного персоналу. Тому постійне навчання чомусь новому, підвищення кваліфікації працівників є важливим питанням. Тим паче, за постійними змінами в законодавстві, як бухгалтерському, так і податковому потрібно слідувати весь час.

Ще одним, як напрямом удосконалення обліку фінансових результатів, можна запропонувати співпрацю з фахівцями, які володіють необхідними знаннями в області бухгалтерського обліку. Консультації таких спеціалістів може бути корисною для малих підприємств, які не мають достатніх знань у сфері обліку, тим паче коли такі підприємства мають свою специфіку у веденні обліку. Фахівці можуть надати необхідні поради та підтримку у вирішенні складних фінансових питань та оптимізації процесів.

Удосконалення обліку фінансових результатів є невід'ємною частиною стратегічного панування та управління підприємством. Тільки завдяки якісній фінансовій звітності та точному обліку підприємство може приймати обґрунтовані рішення та досягати успіху. Тому, розробка та впровадження нових напрямів удосконалення обліку фінансових результатів є ключовим завданням для підприємств у сучасному світі.

Висновки. Таким чином, суб'єкти малого підприємництва мають свої специфічні особливості у веденні обліку фінансових результатів, що потребують впровадження спеціальних підходів та удосконалення процесів управління. Такі особливості дозволяють значно економити час та ресурси.

Незважаючи на те, що малий бізнес може бути дуже успішним, забезпечення точного обліку фінансових результатів є вирішальним фактором його стабільного розвитку. Сучасні

підходи до бухгалтерського обліку та управління фінансовими ресурсами сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності та стабільності малого бізнесу. Врахування особливостей цієї частини бізнесу та використання відповідних стратегій та інструментів допоможе малим підприємствам досягти економічного зростання.

Ця тема має значний потенціал для подальших досліджень. Одним з напрямів досліджень може бути аналіз існуючих методів обліку фінансових результатів, що дозволить виявити переваги та недоліки цих

методів. Наступними напрямками може бути аналіз впливу нормативних регулювань на облік фінансових результатів, вивчення проблем з якими стикаються малі підприємства під час цього процесу.

Загалом сподіваємось, що подальші дослідження даної теми сприятимуть удосконалення системи обліку фінансових результатів малого підприємства та сприятимуть його розвитку. Оскільки малий бізнес має значний вплив на економіку країни, підвищення якості його обліку може сприяти загальному зростанню економічного потенціалу держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аранчій В. І., Чумак В. Д., Бражник Л. В. Фінанси підприємств: навч. посібник. Полтава : РВ ПДАА, 2018. 350 с. (дата звернення: 15.02.2024).
2. Багрий Н. Я. Облік фінансових результатів діяльності суб'єктів малого підприємництва та шляхи його вдосконалення. *Молодий вчений*. 2019. № 3 (67). С. 413–418. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/2871/2844> (дата звернення: 15.02.2024).
3. Губарик О. М., Макуха К. О. Облік фінансового результату діяльності підприємства та шляхи його вдосконалення. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 14. С. 932–936. URL: <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/187.pdf> (дата звернення: 19.02.2024).
4. Іщенко Н. А. Фінансові результати діяльності малих підприємств та особливості їх формування. *Бізнес Інформ*. 2020. № 5. С. 388–393. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-5_0-pages-388_393.pdf (дата звернення: 15.02.2024).
5. Приймак С. В., Костишина М. Т., Долбнева Д. В. Фінансова звітність підприємств: навч. посібник. Львів : «Ліга-Прес», 2016. 268 с. (дата звернення: 15.02.2024).
6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 18.02.2024).
7. Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Інструкція Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 16.02.2024).
8. Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку : Наказ Міністерства фінансів України від 19.04.2001 № 186. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0389-01#Text> (дата звернення: 19.02.2024).
9. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text> (дата звернення: 16.02.2024).
10. Собченко (Кінева) Т. С., Гнесь О. П. Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансовими результатами суб'єктами малого. *Молодий вчений*. 2017. № 10. С. 1054–1059. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_10_239 (дата звернення: 15.02.2024).
11. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» : Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text> (дата звернення: 19.02.2024).

REFERENCES:

1. Aranchii, V. I., Chumak, V. D., Brazhnyk, L.V. (2018) *Finansy pidpriemstv: navh. posibnyk* [Enterprise finance: a textbook]. Poltava: RV PDAA, 350 p. (in Ukrainian)
2. Bahrii, N. Ya. and Tyvonchuk, O. I. (2019) Oblik finansovykh rezultativ diialnosti maloho pidpriemnytstva ta shliakhy yoho vdoskonalennia [Accounting of financial results of small businesses and ways to improve it]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, vol. 3(67), pp. 413–418. Available at: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/2871/2844> (accessed February 15, 2024)
3. Hubaryk, O. M. and Makukha, K. O. (2016) Oblik finansovoho rezultatu diialnosti pidpriemstva ta shliakhy yoho vdoskonalennia [Accounting of the financial result of an enterprise and ways to improve it]. *Hlobalni ta*

natsionalni problemy ekonomiky – Global and national economic problems, vol. 14, pp. 932–936. Available at: <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/187.pdf> (accessed February 19, 2024)

4. Ishchenko, N. A. (2020) Finansovi rezultaty diialnosti malykh pidpriemstv ta osoblyvosti yikh formuvannia [Financial results of small enterprises and peculiarities of their formation]. *Biznes Inform – Business Inform*, vol. 5, pp. 388–393. Available at: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-5_0-pages-388_393.pdf (accessed February 15, 2024)

5. Pryimak, S. V., Kostyshyna, M. T., Dolbnieva, D. V. (2016) *Finansova zvitnist pidpriemstv: navch. posibnyk* [Financial statements of enterprises: a textbook]. Lviv: «Liha-Pres», 268 p. (in Ukrainian)

6. Pro bukhhalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini [On accounting and financial reporting in Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 16.07.1999 r. № 996-XIV. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

7. Pro zastosuvannia Planu rakhunkiv bukhhalterskoho obliku aktyviv, kapitalu, zoboviazan i hospodarskykh operatsii pidpriemstv i orhanizatsii [On the application of the plan of accounts for accounting for assets, capital, liabilities and business transactions of enterprises and organizations] : Instruktsiia Ministerstva finansiv Ukrainy vid 30.11.1999 r. № 291. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>

8. Pro zatverdzhennia sproshchenoho Planu rakhunkiv bukhhalterskoho obliku, Nakaz [On approval of the simplified chart of accounts] : Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 19.04.2001 r. № 186. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0389-01#Text>

9. Pro rozvytok ta derzhavnu pidtrymku maloho i serednoho pidpriemnytstva v Ukraini [On the development and state support of small and medium-sized enterprises in Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 22.03.2012 r. № 4618-VI. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>

10. Sobchenko (Kinieva), T. S. and Hnes, O. P. (2017) Oblikovo-analitychne zabezpechennia upravlinnia finansovymy rezultatamy subiektamy maloho pidpriemnytstva [Accounting and analytical support for the management of financial results of small businesses]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, vol. 10, pp. 1054–1059. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_10_239 (accessed February 15, 2024)

11. Pro zatverdzhennia Natsionalnogo polozhennia (standartu) bukhhalterskoho obliku 25 "Sproshchena finansova zvitnist" [On approval of National Accounting Regulation (Standard) 25 «Simplified financial statements»] : Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 25.02.2000 r. № 39. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text>